

بررسی رابطه بین محافظه کاری حسابداری و روابط سیاسی هیات مدیره

عبدالرحیم خسروپور

کارشناسی ارشد حسابداری - حسابرسی، موسسه آموزش عالی الغدیر، تبریز، ایران. (نویسنده مسئول).

rahim.khosropour@gmail.com

دکتر ابراهیم نویدی عباسپور

استادیار گروه حسابداری، واحد مرند، دانشگاه آزاد اسلامی، مرند، ایران.

ebrahim.navid@marandiau.ac.ir

چکیده

در این پژوهش رابطه بین محافظه کاری حسابداری و روابط سیاسی هیات مدیره در بازه زمانی بین سالهای ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۹ برای شرکتهای فعال در بورس اوراق بهادار تهران با انتخاب ۱۵۶ شرکت به عنوان نمونه آماری به اجرا درآمده است. روش گردآوری داده ها با استفاده از نرم افزار ره آورد نوین و یادداشت های همراه صورتهای مالی و تحلیل فرضیات پژوهش با استفاده از آزمون رگرسیون لجستیک در نرم افزار آماری EViews نسخه نهم انجام شده است. نتایج نشان دادند که بین محافظه کاری حسابداری و روابط سیاسی هیات مدیره ارتباط وجود دارد.

واژگان کلیدی: محافظه کاری حسابداری، روابط سیاسی هیات مدیره، بورس اوراق بهادار تهران.

مقدمه

یکی از مهمترین ویژگیهای بازار سرمایه هر کشور، تاثیر پذیری از مسایل سیاسی است. تغییرات سیاسی در بدنه حاکمیت از آنجا که تغییراتی در دیدگاههای اقتصادی در پی دارد تاثیر ملموس و سریعی بر بورس اوراق بهادار می گذارد. استدلال بر این است که شرکتهای دارای روابط گسترده سیاسی، به دلیل برخورداری از شرایط خاص، هزینه های کمتری را متحمل می شوند. واحدهای تجاری نیز تمایل زیادی به برقراری ارتباط نزدیک با دولت و سیاستمداران دارند (رهنمای رودپشتی و محسنی، ۱۳۹۷). زیرا این روابط منافع زیادی نظیر امتیاز دسترسی به بازارهای داخلی و بین المللی، تخفیفهای مالیاتی، دسترسی آسان تر به اعتبارات و تامین مالی، یارانههای دولتی در پی دارد، در عوض در شرکتهای دارای روابط سیاسی ممکن است منافع به دست آمده ناشی از این روابط را با سیاستمداران تسهیم نمایند. این نوع بافت اقتصادی در سطح یک جامعه، "اقتصاد مبتنی بر رابطه" نامیده می شود (ونگ و همکاران، ۲۰۲۰). در نظامهای اقتصادی مبتنی بر روابط، ارتباط سیاسی یک منبع مهم ارزش برای شرکتهای دارای این روابط است (لی و وانگ، ۲۰۱۶). حمایت سیاسی دولت، ممکن است منجر به ایجاد ارزش برای شرکت شود. برای مثال، شرکتهایی که از ارتباط خوبی با دولت برخوردارند، مالیات کمتری می پردازند، سهم بازار بیشتری دارند، وام های بانکی با سهولت بیشتری برای آنان فراهم می شود، دولت ندر عرضه عمومی سهام، به آنها کمک می کند و نسبت به سایر شرکتهای، آسان تر و با پرداخت هزینه کمتری از امتیازهای مهم بهره مند می شوند (ونگ و همکاران، ۲۰۲۰). شرکتهای دارای ارتباطات سیاسی از منافع "بودجه نرم"

¹ Wang et al

² Lee & Wang

بهره‌مند می‌گردند. بودجه نرم اشاره به جلب حمایت سیاسی و بهره‌مندی از مزایای این حمایت‌ها دارد که این موضوع منجر به افزایش ارزش شرکت آنها می‌شود (کیم و ژانگ^۱، ۲۰۱۶).
تغییر شرایط سبب خواهد شد، زمینه و ضرورت هر یک از این دلایل در شرکت‌های مختلف متفاوت باشد که در نتیجه باعث خواهد شد تقاضا برای محافظه‌کاری در بین شرکت‌های مختلف نیز تغییر کند. محققان، متغیرهای متعددی معرفی کرده‌اند که با تغییر میزان هر یک از آن‌ها، ضرورت و اهمیت تقاضا برای محافظه‌کاری نیز تغییر خواهد کرد (فروغی و عباسی، ۱۳۹۰). محافظه‌کاری به طور سنتی به اینگونه تعریف شده است: هیچ سودی را پیش‌بینی نکنید، اما تمام زیان‌ها را پیش‌بینی کنید (بلیس^۲، ۱۹۲۴). باسو^۳ (۱۹۹۷) محافظه‌کاری را کاهش سود و کمتر نشان دادن دارایی‌ها در پاسخ به اخبار بد و در مقابل، بیشتر نمایش دادن دارایی‌ها و سود حسابداری در پاسخ به اخبار خوب تعریف می‌کند. از نظر گیولی و هاین^۴ (۲۰۰۰)، محافظه‌کاری عبارت است از انتخاب یک راهکار حسابداری تحت شرایط عدم اطمینان که در نهایت به ارائه کمترین دارایی‌ها و درآمدها بینجامد و کمترین اثر مثبت را بر حقوق صاحبان سهام داشته باشد. هیئت استانداردهای حسابداری مالی آمریکا در بیانیه شماره ۲ خود این نوع رفتار را با تعریف محافظه‌کاری به عنوان واکنشی محتاطانه به ابهام در تلاش برای اطمینان از اینکه ابهام و ریسک‌های ذاتی شرایط تجاری به گونه‌های مناسب مدنظر قرار گرفته‌اند، تأیید کرده است (داودی، ۱۳۹۷).
بنابراین سوال اساسی تحقیق به این صورت بیان می‌شود که رابطه بین محافظه‌کاری و روابط سیاسی هیات مدیره چگونه است؟

تعریف واژگان کلیدی تحقیق

روابط سیاسی هیات مدیره^۵:

روابط سیاسی در یک شرکت برای بدست آوردن، توسعه، استفاده از قدرت و سایر منابع برای کسب اولویت‌های یک فرد در موقعیتی که در آن عدم اطمینان (یا عدم توافق) در مورد گزینه‌ها وجود داشته باشد، صورت می‌پذیرد (حاجیها و آریان منفرد، ۱۳۸۹).

محافظه‌کاری^۶:

محافظه‌کاری یک میثاق مهم در گزارشگری مالی است و سطح احتیاط در شناسایی و اندازه‌گیری سود و دارایی‌ها را نشان می‌دهد. دلایل متعددی برای وجود محافظه‌کاری ارائه شده است. از جمله این دلایل، به وجود مسأله مخاطره‌ی اخلاقی در قراردادهای هزینه‌های دادرسی، هزینه‌های سیاسی و انگیزه‌های مالیاتی اشاره کرد (واتس^۷، ۲۰۰۳).

پیشینه پژوهش

ابراهیمی و همکاران (۱۳۹۸) به بررسی تأثیر ارتباطات سیاسی بر محافظه‌کاری حسابداری، کارایی سرمایه‌گذاری و هزینه‌های تأمین مالی در بازه زمانی ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۵ پرداختند. از الگوی داده‌های پانل (ترکیبی) جهت آزمون فرضیه‌ها

¹ Kim & Zhang

² Blies

³ Basu

⁴ Givoly and Hayn

⁵ CEO-board political ties

⁶ conservatism

⁷ Watss

استفاده گردید. نتایج حاصل از آزمون فرضیات تحقیق نشان داد که روابط سیاسی تاثیر منفی و معناداری بر محافظه کاری حسابداری دارد و تاثیر آن بر هزینه های تأمین مالی نیز منفی و معنادار است. همچنین بر اساس یافته های پژوهش ارتباطات سیاسی تاثیر معناداری بر کارایی سرمایه گذاری نخواهد داشت. با بالا بودن نسبت بدهی، محافظه کاری کاهش یافته و نهایتاً شرکت هایی که روابط سیاسی بالایی دارند سطح محافظه کاری در آن شرکتها نسبت به سایر شرکتها پایین تر است. حبیب زاده و جویایی (۱۳۹۸) به بررسی تاثیر سرمایه گذاران نهادی استراتژیک بر رابطه بین محافظه کاری حسابداری و ریسک سقوط قیمت سهام پرداختند. ۱۳۰ شرکت به عنوان نمونه آماری از بین کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و با استفاده از روش نمونه گیری حذف سیستماتیک برگزیده شده و دوره ی زمانی تحقیق بین سال های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۵ مورد بررسی قرار گرفت. برای گردآوری داده ها بصورت کتابخانه ای و برای آزمون فرضیه ها از رگرسیون لجستیک بهره گرفته شده است. برای اجرای آزمونها و تخمین نهایی مدلها از نرم افزار استاتا نسخه ۱۵ استفاده گردید. نتایج پژوهش نشان می دهد که بین محافظه کاری حسابداری و ریسک سقوط قیمت سهام رابطه معکوس و معنادار وجود دارد و همچنین سرمایه گذاران نهادی بر رابطه بین محافظه کاری حسابداری و خطر سقوط قیمت سهام اثر معناداری نخواهد داشت. رضایی پیتته نویی و صباغی کردمحل (۱۳۹۶) به بررسی رابطه بین ارتباطات سیاسی هیئت مدیره به عنوان یکی از مکانیسم های حاکمیت شرکتی و محافظه کاری حسابداری در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۵ پرداختند. برای سنجش ارتباطات سیاسی از معیار حضور سیاستمداران در هیئت مدیره استفاده شد. همچنین محافظه کاری حسابداری با استفاده از مدل باسو (۱۹۹۷) اندازه گیری شد. به منظور آزمون فرضیه های پژوهش، نمونه ای متشکل از ۸۶ شرکت بورس اوراق بهادار تهران انتخاب گردید و با بهره گیری از الگوی رگرسیون چند متغیره مبتنی بر تکنیک داده های تابلویی فرضیه های پژوهش مورد آزمون قرار گرفتند. یافته های بدست آمده حاکی از آن است که بین حضور سیاستمداران در هیئت مدیره با محافظه کاری حسابداری رابطه معناداری وجود ندارد. میکان و همکاران (۲۰۲۰) به بررسی ارتباط بین روابط اجتماعی هیئت مدیره و محافظه کاری حسابداری با نقش میانجی کنترل های داخلی پرداختند. نتایج نشان داد بین روابط اجتماعی هیئت مدیره و محافظه کاری حسابداری رابطه منفی وجود دارد. این بدان معنی است که پیوندهای اجتماعی بیشتر مدیرعامل بیشتر کنترل هیئت مدیره را کاهش می دهد. همچنین نتایج نشان از اثر واسطه ای کیفیت سیستم کنترل داخلی بر ارتباط بین روابط اجتماعی هیئت مدیره و محافظه کاری حسابداری را نشان داد. دونگ جی و همکاران (۲۰۱۷) در تحقیق تحت عنوان رابطه بین ارتباطات سیاسی، حاکمیت شرکتی و محافظه کاری حسابداری به بررسی این موضوع پرداختند. دوره زمان بررسی و آزمون فرضیه ها در یک دوره زمانی چهار ساله انجام گرفت. یافته ها نشان می دهد که ساختار حاکمیت شرکتی به طور مثبت با محافظه کاری رابطه داشته و ارتباطات سیاسی تاثیر منفی بر روی کیفیت گزارشگری مالی داشته که توسط محافظه کاری حسابداری اندازه گیری می شود.

روش شناسی پژوهش

این پژوهش از لحاظ هدف بنیادی تجربی واز لحاظ ماهیت توصیفی همبستگی است؛ زیرا در این پژوهش محقق به ارزیابی اثر یک متغیر بر متغیر دیگر پرداخته است. از سوی دیگر پژوهش حاضر از نوع پس رویدادی (نیمه تجربی) است، یعنی بر مبنای تجزیه و تحلیل اطلاعات گذشته و تاریخی (صورت های مالی شرکت ها) انجام گرفته است. در این پژوهش برای جمع های میانی نظری و ادبیات موضوع پژوهش از روش کتابخانه ای استفاده خواهد شد. بدین منظور از طریق مطالعه کتابها و نشریه های مربوطه و مراجعه به سایت های تخصصی، اطلاعات لازم جمع آوری می شود.

همچنین برای گردآوری داده های مورد نیاز از روش اسناد کاوی استفاده خواهد شد. داده های مورد نیاز و اطلاعات مالی، از صورت های مالی شرکت ها، پایگاه اینترنتی سازمان بورس اوراق بهادار (کدال)، پایگاه اینترنتی مدیریت پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامی سازمان بورس اوراق بهادار و بانک های اطلاعاتی نظیر ره آوردنویین جمع آوری و مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

مدل رگرسیون چندمتغیره جهت آزمون فرضیه

$$POL_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 CON_{i,t} + \beta_2 CFO_{i,t} + \beta_3 ROA_{i,t} + \beta_4 SIZE_{i,t} + \beta_5 LEV_{i,t} + \beta_5 LOSS_{i,t} + \varepsilon$$

نحوه اندازه گیری متغیرها

متغیر وابسته

روابط سیاسی هیات مدیره (Pol)

اگر حداقل یکی از سهامداران عمده شرکت (با مالکیت ۱۰ درصد یا بیشتر) از شخصیت های وابسته به دولت باشد مقدار ۱ و در غیر اینصورت مقدار صفر اعمال می گردد (نیکومرام و همکاران، ۱۳۹۲).

متغیر مستقل

محافظه کاری (CON)

این مدل توسط گیولی و هاین در سال ۲۰۰۰ میلادی ارائه شد. گیولی و هاین بر اساس فرض محافظه کاری برای اندازه گیری محافظه کاری غیرشرطی در یک شرکت مدل خود را به صورت زیر بسط دادند:

$$CON_{it} = (ACC_{it}/TA_{it}) \times -1$$

که در آن:

CON = شاخص محافظه کاری.

ACC = که نشان دهنده ارقام تعهدی عملیاتی، از کسر سود خالص قبل از ارقام غیرمترقبه و جریان نقدی عملیاتی بعلاوه هزینه استهلاک اندازه گیری می شود.

TA = ارزش دفتری دارایی ها در ابتدای سال.

رشد ارقام تعهدی بعنوان معیاری از تغییر در درجه محافظه کاری حسابداری در طول یک دوره بلند مدت می تواند باشد.

اگر ارقام تعهدی بالا رود در این حالت محافظه کاری کمتر شده و برعکس. از این رو برای تعیین جهت تغییرات محافظه-

کاری ارقام تعهدی، در عدد منفی یک ضرب می شود (گیولی و هاین، ۲۰۰۰).

متغیرهای کنترلی

متغیرهای زیر به عنوان متغیر کنترلی برای پژوهش حاضر انتخاب می شوند:

نسبت جریان نقد عملیاتی (CFO): این متغیر از طریق نسبت جریان نقد عملیاتی (قابل استخراج از صورت گردش وجه نقد)

به جمع کل دارایی های شرکت بدست می آید.

بازده دارایی (ROA): عبارت است از سود خالص قبل از ارقام غیر عادی تقسیم بر مجموع دارایی ها.

اندازه شرکت (SIZE): عبارت است از لگاریتم طبیعی جمع دارایی های هر شرکت در هر سال.
اهرم مالی (leve): عبارت است از نسبت مجموع بدهی ها به مجموع دارایی های شرکت در هر سال.
زیان شرکت (LOSS): در صورتی که شرکت در سال جاری دارای زیان داشته باشد، برابر یک و در غیر این صورت برابر صفر می باشد.

جامعه آماری

جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال های ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۹ می باشد. همچنین، از حذف سیستماتیک (غربالگری) برای تعیین نمونه پژوهش استفاده شده است؛ بدین صورت که شرکت های فاقد ویژگی های زیر از جامعه آماری حذف و شرکت های باقی مانده به عنوان نمونه آماری و مبنای آزمون فرضیه های پژوهش قرار گرفتند. نحوه حذف شرکت های فاقد ویژگی های مدنظر و انتخاب نمونه آماری در جدول ۱ نشان داده شده است. این ویژگی ها عبارتند از:

جدول (۱): انتخاب نمونه آماری با اعمال محدودیت ها و شرایط جامعه

سال - شرکت	شرکت	محدودیت ها و شرایط
۴۳۴۷	۶۲۱	کل شرکتهای عضو بورس اوراق بهادار تهران در پایان سال ۱۳۹۹
(۵۷۲)	(۸۲)	حذف شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بعد از سال ۱۳۹۳
(۸۹۶)	(۱۲۸)	برای رعایت قابلیت مقایسه پذیری آنها حذف شرکتهای غیر از دوره منتهی به تاریخ ۲۹ اسفند ماه
(۸۱۹)	(۱۱۷)	حذف شرکتهای هلدینگ، بانکها و سرمایه گذاری
(۱۸۲)	(۲۶)	طی قلمرو زمانی پژوهش، هیچ گونه توقف نماد معاملاتی (بیش از شش ماه متوالی) نداشته و دوره مالی خود را تغییر نداده باشند
(۲۷۰)	(۱۱۰)	حذف شرکتهایی که اطلاعات مالی آنها قابل دسترس نیست.
۱۰۹۲	۱۵۶	تعداد شرکت های موجود در جامعه آماری بعد از اعمال محدودیت ها و شرایط

پس از اعمال محدودیت های بالا، نمونه ی پژوهش شامل ۶۲۱ شرکت فعال در طی دوره ۷ ساله با ۱۵۶ شرکت و یا ۱۰۹۲ سال - شرکت تعیین گردید.

آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

به منظور شناخت بهتر ماهیت جامعه ای که در پژوهش مورد مطالعه قرار گرفته است و آشنایی بیشتر با متغیرهای پژوهش، قبل از تجزیه و تحلیل داده های آماری، لازم است این داده ها توصیف شود. همچنین توصیف آماری داده ها، گامی در جهت تشخیص الگوی حاکم بر آنها و پایه ای برای تبیین روابط بین متغیرهایی است که در پژوهش به کار می رود. بنابراین، قبل از اینکه به آزمون فرضیه های پژوهش پرداخته شود، متغیرهای پژوهش به صورت خلاصه مورد بررسی قرار می گیرد. این جدول حاوی شاخص هایی برای توصیف متغیرهای پژوهش می باشد. در تجزیه و تحلیل توصیفی داده ها، میانگین، میانه، انحراف معیار، ماکزیمم و مینیمم محاسبه گردیده است.

جدول (۲): آمار توصیفی متغیرهای کمی پژوهش

LEV	CFO	ROA	SIZE	CON	متغیرهای پژوهش	
۱۵۶	۱۵۶	۱۵۶	۱۵۶	۱۵۶	شرکت	تعداد

سال-شرکت	۱۰۹۲	۱۰۹۲	۱۰۹۲	۱۰۹۲	۱۰۹۲
میانگین	۰.۰۴۶	۶.۴۱۶	۰.۱۳۶	۰.۱۱۵	۰.۵۵۹
میانه	۰.۰۰۴	۶.۳۰۵	۰.۱۰۰	۰.۱۰۰	۰.۵۶۰
ماکزیمم	۲.۲۸۰	۹.۰۱۹	۰.۶۸۰	۰.۷۳۰	۱.۸۲۴
مینیمم	-۱.۱۴۸	۴.۸۲۷	-۰.۱۱۰	-۱.۳۱۰	۰.۰۳۱
انحراف معیار	۰.۲۴۵	۰.۶۹۶	۰.۱۴۵	۰.۱۴۳	۰.۲۱۲
چولگی	۲.۷۳۴	۰.۸۰۹	۰.۹۵۲	-۰.۴۰۱	۰.۲۸۰
کشیدگی	۱۹.۳۴۲	۳.۹۱۸	۳.۶۳۶	۱۲.۶۳۶	۴.۱۴۱

نتایج آمار توصیفی متغیرهای تحقیق در جدول ۲ آورده شده است که بیانگر پارامترهای توصیفی برای هر متغیر به صورت مجزاست. جدول شماره ۲ نشان دهنده تحلیل توصیفی کلیه داده‌های تلفیقی و متغیرهای اصلی استفاده شده در این پژوهش در سطح کلیه شرکت‌ها می‌باشد. جدول زیر فراهم کننده میانگین، انحراف معیار، میانه، مد، واریانس، چولگی، ماکسیمم و مینیمم متغیرهای مستقل، کنترل و وابسته تحقیق به شکل سالانه از دوره ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۹ است. اصلی‌ترین شاخص مرکزی، میانگین است که نشان دهنده نقطه تعادل و مرکز ثقل توزیع است و شاخص خوبی برای نشان دادن مرکزیت داده هاست. برای مثال مقدار میانگین برای متغیر اهرم مالی برابر با (۰.۵۵۹) می باشد که نشان می‌دهد بیشتر داده‌ها حول این نقطه تمرکز یافته‌اند. بیشترین مقدار این متغیر برای شرکت تکین کو در سال ۱۳۹۹ مقدار ۱.۸۲۴ به دلیل زیان انباشته بالا است. همچنین کمترین مقدار جریان‌های نقدی عملیاتی برای شرکت آومراد برای سال ۱۳۹۸ است. به طور کلی پارامترهای پراکندگی، معیاری برای تعیین میزان پراکندگی از یکدیگر یا میزان پراکندگی آنها نسبت به میانگین است. از مهمترین پارامترهای پراکندگی، انحراف معیار است. به عنوان مثال، مقدار این پارامتر برای متغیر جریان نقدی عملیاتی برابر با (۰.۱۴۳) و برای متغیر اندازه شرکت برابر با (۰.۶۹۶) می‌باشد که نشان می‌دهد در بین متغیرهای پژوهش، این دو متغیر به ترتیب دارای کمترین و بیشترین میزان پراکندگی می باشند.

آمار استنباطی

در این قسمت به تحلیل داده ها با استفاده از آمار استنباطی پرداخته می شود. در این قسمت تحلیل داده ها با استفاده از روش داده های ترکیبی و با رویکرد پنل دیتا صورت می‌گیرد. در این قسمت تحلیل داده‌ها با استفاده از روش داده‌های ترکیبی و با رویکرد رگرسیون لجستیک صورت می‌گیرد.

آزمون نرمال بودن

جدول (۳): آزمون تشخیص توزیع نرمال جارکو برا

نام متغیر	سطح معناداری جارکو برا	تفسیر
محافظه کاری	۰.۰۰۰	توزیع نرمال ندارد
اندازه شرکت	۰.۰۰۰	توزیع نرمال ندارد
اهرم مالی	۰.۰۰۰	توزیع نرمال ندارد
بازده دارایی ها	۰.۰۰۰	توزیع نرمال ندارد
نسبت جریان نقد عملیاتی	۰.۰۰۰	توزیع نرمال ندارد

با توجه به اینکه سطح معناداری آزمون تشخیص توزیع نرمال (جارکو برا) کمتر از ۵ درصد می باشد، لذا در سطح اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت که متغیرهای پژوهش از توزیع نرمال برخوردار نیستند. به لحاظ اینکه، یکی از پیش فرض‌های رگرسیون خطی، نرمال بودن توزیع متغیر وابسته است و نرمال بودن متغیر وابسته منجر به نرمال شدن مدل در حالت کلی

می‌گردد. لذا با توجه به مجازی بودن متغیر وابسته و عدم امکان نرمال بودن آن و با توجه به قضیه حد مرکزی فرض نرمال بودن متغیرها رو می‌پذیریم.

آزمون فرضیه پژوهش آزمون هم‌خطی چندگانه

در آمار، عامل تورم واریانس^۱ (VIF) شدت هم‌خطی چندگانه را ارزیابی می‌کند. در واقع یک شاخص معرفی می‌گردد که بیان می‌دارد چه مقدار از تغییرات مربوط به ضرایب برآورد شده بابت هم‌خطی افزایش یافته است. شدت هم‌خطی چندگانه را با بررسی بزرگی مقدار هم‌خطی چندگانه می‌توان تحلیل نمود. اگر آماره آزمون هم‌خطی چندگانه به یک نزدیک بود نشان دهنده عدم وجود هم‌خطی است. به عنوان یک قاعده تجربی مقدار هم‌خطی چندگانه بزرگتر از ۱۰ باشد هم-خطی چندگانه بالا می‌باشد.

فرضیه تحقیق: محافظه کاری با روابط سیاسی هیات مدیره رابطه دارد.

جدول (۴): تخمین نهایی ارتباط بین محافظه کاری با روابط سیاسی هیات مدیره

$POL_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 CON_{i,t} + \beta_2 CFO_{i,t} + \beta_3 ROA_{i,t} + \beta_4 SIZE_{i,t} + \beta_5 LEV_{i,t} + \beta_6 LOSS_{i,t} + \varepsilon$					
VIF	سطح معناداری	آماره والد	خطای استاندارد	ضریب	نام متغیر
۷.۶۴۹	۰.۰۱۲	-۲.۵۱۲	۰.۸۵۲	-۲.۱۴۲	محافظه کاری
۶.۰۳۵	۰.۳۰۴	-۱.۰۲۷	۱.۳۰۶	-۱.۳۴۱	نسبت جریان نقد عملیاتی
۷.۹۶۹	۰.۰۰۲	۳.۰۳۸	۱.۵۱۹	۴.۶۱۸	بازده دارایی‌ها
۱.۱۱۰	۰.۰۰۰	۵.۷۲۸	۰.۱۳۰	۰.۷۴۸	اندازه شرکت
۱.۴۶۳	۰.۰۰۰	۴.۵۳۱	۰.۴۴۲	۲.۰۰۰	اهرم مالی
۱.۲۴۷	۰.۸۱۳	۰.۲۳۵	۰.۲۶۴	۰.۰۶۲	زیان شرکت
-----	۰.۰۰۰	-۶.۲۱۳	۰.۸۱۰	-۵.۰۳۵	C عرض از مبدا
۰.۰۸۰	ضریب تعیین مک فادن		۹۷.۳۴۸	آماره نسبت درست‌نمایی	
(۰.۲۰۰)۱۱.۰۲۶	آزمون نیکویی برازش (آزمون هاسمر-لمشو)		۰.۰۰۰	سطح معناداری مدل	

نتایج حاصل از آزمون‌های آماری فرضیه تحقیق در جدول شماره ۴ آورده شده است. متغیر محافظه کاری دارای سطح معناداری کمتر از ۵ درصد (۰.۰۱۲) است، از این رو در سطح اطمینان ۹۵ درصد درباره تاثیر این متغیر می‌توان اظهار نظر کرد یعنی بین محافظه کاری با روابط سیاسی هیات مدیره ارتباط معنی‌دار و معکوسی وجود دارد. همچنین از بین متغیرهای کنترلی بین اهرم مالی، بازده داری و اندازه شرکت با روابط سیاسی هیات مدیره ارتباط معنی‌داری وجود دارد. معنی‌دار بودن معادله رگرسیون با استفاده از آماره نسبت درست‌نمایی انجام شد. همانطور که در جدول شماره ۴ مشاهده می‌شود، آماره LR در سطح کمتر از ۵٪ معنادار است. این نشان‌دهنده معناداری کلی مدل رگرسیونی برازش شده در سطح اطمینان ۹۵٪ است. ضریب تعیین معیاری است که قوت رابطه متغیر مستقل و متغیر وابسته را تشریح می‌کند؛ در واقع، مقدار این ضرایب مشخص کننده آن است که چند درصد از تغییرات متغیر وابسته را متغیر مستقل توضیح می‌دهد. در آنالیز رگرسیون لجیستیک، ضریب تعیین مک فادن تقریباً همان نقش ضریب تعیین را ایفا می‌کند. با توجه به ضریب تعیین مک فادن مدل برازش شده، می‌توان ادعا کرد که حدود ۰.۰۰۰ از تغییرات در متغیر وابسته توسط متغیرهای مدل توضیح داده شده است. با توجه به نتایج بدست آمده مشاهده می‌شود که مقادیر VIF کمتر از ۱۰ می‌باشند. بطور کلی نتایج حاصله بیانگر عدم وجود

¹ variance inflation factor

هم‌خطی می‌باشد. همچنین در مدل رگرسیون لجستیک برای خوبی برازش مدل از آزمون هاسمر-لمشو استفاده می‌شود، در این آماره نیز از سطح معناداری استفاده می‌شود، به این ترتیب که اگر از ۰.۰۵ بیشتر باشد، فرض صفر تایید می‌شود و نشان می‌دهد که مدل از برازش خوبی برخوردار است. با توجه به نتایج بدست آمده چون سطح معنی‌داری آزمون هاسمر-لمشو بیشتر از ۵ درصد (۰.۰۲۶) بوده بنابراین مدل از برازش خوبی برخوردار است.

نتیجه‌گیری حاصل از آزمون فرضیه پژوهش و تفسیر یافته‌های آن

یکی از مهمترین ویژگی‌های بازار سرمایه هر کشور، تاثیر پذیری از مسایل سیاسی است. تغییرات سیاسی در بدنه حاکمیت از آنجا که تغییراتی در دیدگاه‌های اقتصادی در پی دارد تاثیر ملموس و سریعی بر بورس اوراق بهادار می‌گذارد. استدلال بر این است که شرکت‌های دارای روابط گسترده سیاسی، به دلیل برخورداری از شرایط خاص، هزینه‌های کمتری را متحمل می‌شوند. واحدهای تجاری نیز تمایل زیادی به برقراری ارتباط نزدیک با دولت و سیاستمداران دارند برای این منظور، در این پژوهش رابطه بین محافظه‌کاری حسابداری و روابط سیاسی هیات مدیره با تاکید بر ضعف کنترل‌های داخلی مورد بررسی قرار گرفت. تحقیق حاضر از این حیث دارای اهمیت است که در زمره نخستین تحقیقات داخلی می‌باشد که به بررسی این موضوع پرداخته و از این رو، می‌تواند به گسترش ادبیات حسابرسی و حسابداری در کشورهای در حال توسعه از جمله ایران، کمک شایانی نماید. برای دستیابی به این هدف، نمونه‌ای متشکل از ۱۵۶ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در نظر گرفته شد و دو فرضیه معرفی گردید. که نتایج آزمون فرضیات بشرح زیر می‌باشد.

فرضیه اول: محافظه‌کاری با روابط سیاسی هیات مدیره رابطه دارد. نتایج حاصل از آزمون‌های آماری فرضیه تحقیق در جدول شماره ۴ آورده شده است. متغیر محافظه‌کاری دارای سطح معناداری کمتر از ۵ درصد (۰.۰۱۲) است، از این رو در سطح اطمینان ۹۵ درصد درباره تاثیر این متغیر می‌توان اظهار نظر کرد یعنی بین محافظه‌کاری با روابط سیاسی هیات مدیره ارتباط معنی‌دار و معکوسی وجود دارد. نتایج این فرضیه همراستا با مبانی نظری پژوهش و تحقیقات میکان و همکاران (۲۰۲۰)، دونگ جی و همکاران (۲۰۱۷)، حکیمی و محمدزاده سالطه (۱۳۹۳) و برخلاف تحقیقات رضایی پسته نوبی و صباغی کردمحل (۱۳۹۶) می‌باشد.

محدودیت‌های انجام پژوهش

در فرآیند پژوهش علمی، مجموعه شرایط و مواردی وجود دارد که خارج از کنترل محقق می‌باشد، ولی به طور بالقوه می‌تواند نتایج پژوهش را تحت تاثیر قرار دهد. برخی از این محدودیت‌ها ذاتی و برخی ناشی از شرایط محیطی و محدودیت‌های زمانی پژوهش می‌باشد.

- از آنجایی که برای محاسبه متغیرهای پژوهش از صورت‌های مالی تهیه شده بر مبنای بهای تمام شده تاریخی استفاده شده است؛ در صورت تعدیل اطلاعات صورت‌های مالی برای تورم ممکن است نتایج پژوهش متفاوت از نتایج فعلی باشد.
- تعداد زیاد تجدید آرائه صورت‌های مالی در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران باعث می‌شود نتوان پیامدهای منفی تجدید آرائه صورت‌های مالی را به صورت کامل و شفاف اندازه‌گیری کرد.
- نبود یک پایگاه اطلاعاتی منظم و سازمان یافته و با اطلاعات قابل اتکا جهت دستیابی محقق به اطلاعات مورد نیاز شرکتها در یک حیطه زمانی مناسب.

منابع

- ✓ ابراهیمی، سید کاظم، بهرامی نسب، علی، کریمی، اسحاق، (۱۳۹۸)، ارتباطات سیاسی، کیفیت حسابرسی، بحران مالی، هزینه های نمایندگی، دانش حسابرسی، سال ۱۸، شماره ۷۳، صص ۷۹-۱۰۲.
- ✓ حکیمی، محمدامین، محمدزاده سالطه، حیدر، (۱۳۹۳)، نقش اجتماعی هیات مدیره در محافظه کاری حسابداری شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، مطالعات جامعه شناسی، دوره ۶، شماره ۲۳، صص ۱۳۱-۱۴۶.
- ✓ حاجیها، زهره، آریان منفرد، حمیدرضا، (۱۳۸۹)، رابطه رفتار سیاسی مدیران ارشد مالی و شاخص های عملکرد مالی شرکتها، پژوهش های حسابداری مالی و حسابرسی، دوره ۲، شماره ۸، صص ۱۶۱-۱۸۶.
- ✓ حبیب زاده، علی، جویایی، رباب، (۱۳۹۸)، تاثیر سرمایه گذاران نهادی استراتژیک بر رابطه بین محافظه کاری حسابداری و ریسک سقوط قیمت سهام، چشم انداز حسابداری و مدیریت، دوره ۲، شماره ۱۶، صص ۴۸-۶۰.
- ✓ رضایی پیتته نویی، یاسر، صباغی کردمحلّه، رضا، (۱۳۹۶)، بررسی رابطه بین ارتباطات سیاسی و محافظه کاری حسابداری، کنفرانس ملی پژوهش های نوین در مدیریت و حسابداری، اصفهان.
- ✓ رهنمای رودپشتی، فریدون، محسنی، عبدالرضا، (۱۳۹۷)، بررسی رابطه بین ارتباطات سیاسی شرکتها با سود نقدی و بازده سهام در بورس اوراق بهادار تهران، دانش مالی تحلیل اوراق بهادار، دوره ۱۱، شماره ۳۸، صص ۱۲۹-۱۴۴.
- ✓ داوودی، معصومه، (۱۳۹۷)، بررسی تأثیر محافظه کاری حسابداری بر رابطه بین اعتماد به نفس بیش از حد مدیر عامل و عملکرد مالی، پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه بین المللی امام رضا (ع).
- ✓ فروغی، داریوش، عباسی، جواد، (۱۳۹۰)، بررسی عوامل مؤثر بر اعمال محافظه کاری حسابداری، پژوهش های تجربی حسابداری مالی، دوره ۱، شماره ۱، صص ۱۱۳-۱۳۲.
- ✓ نیکومرام، هاشم، بنی مهد، بهمن، رهنمای رود پشتی، فریدون، کیایی، علی، (۱۳۹۲)، دیدگاه اقتصاد سیاسی و مدیریت سود، حسابداری مدیریت، سال ششم، شماره ۱۸، صص ۳۱-۴۳.
- ✓ Basu, S. (1997). "The Conservatism Principle and the Asymmetric Timeliness of Earnings". *Journal of Accounting and Economics*, 24 (1): 3-37.
- ✓ Bliss, J.H. (1924). *Management through Accounts*, New York, The Ronald Press Company.
- ✓ Dong, J., Nor Farizal, M., Kamran A. (2017). Accounting conservatism, corporate governance and political connections. *Asian Review of Accounting*, 25(2), 288-318.
- ✓ Givoly, D. and Hayn, C. (2000). "The Changing Time-series Properties of Earning, Cash Flows and Accruals: Has Financial Reporting Become More Conservatism?". *Journal of Accounting and Economics*, 29 (3): 287-320.
- ✓ Kim, C. & Zhang, L. (2016). Corporate Political Connections and Tax Aggressiveness. *Contemporary Accounting Research*, 33(1), 78-114.
- ✓ Meiqun Yina, Jidong Zhangb, Jing Hanc, (2020), Impact of CEO-board social ties on accounting conservatism: Internal control quality as a mediator, *North American Journal of Economics and Finance*, 52 (2020) 101172, 1-11.
- ✓ Lee, W. & Wang, L. (2016). Do political connections affect stock price crash risk? Firm-level evidence from China. *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 1, 1-34.
- ✓ Wang, Z., Chen, M.H., Chin, C.L., Zheng, Q. (2020). Managerial ability, political connections, and fraudulent financial reporting. *Journal of Accounting and Public Policy*, 36: 141-162.
- ✓ Watts, R.L., (2003b). "Conservatism in Accounting, Part II: Evidence and Research Opportunities". *Accounting Horizons*, 17 (4, December), pp 287-301.